

Výskum poľnohospodárskej krajiny na Ústave krajinnej ekológie SAV

Ľuboš Halada, Peter Bezák, Jana Špulerová, Milena Moyzeová

Ústav krajinnej ekológie SAV v.v.i, Štefánikova 3, Bratislava

lubos.halada@savba.sk

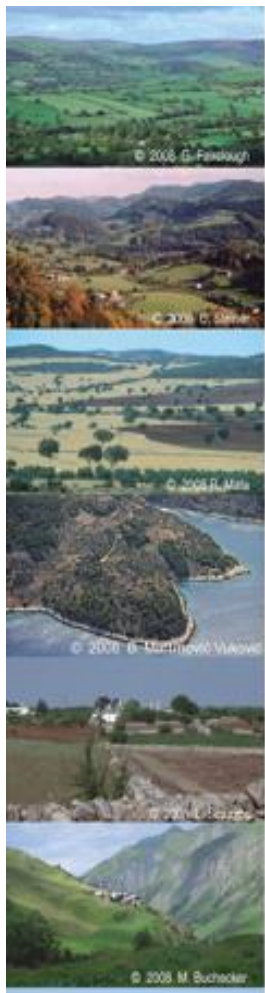

Hlavné témy

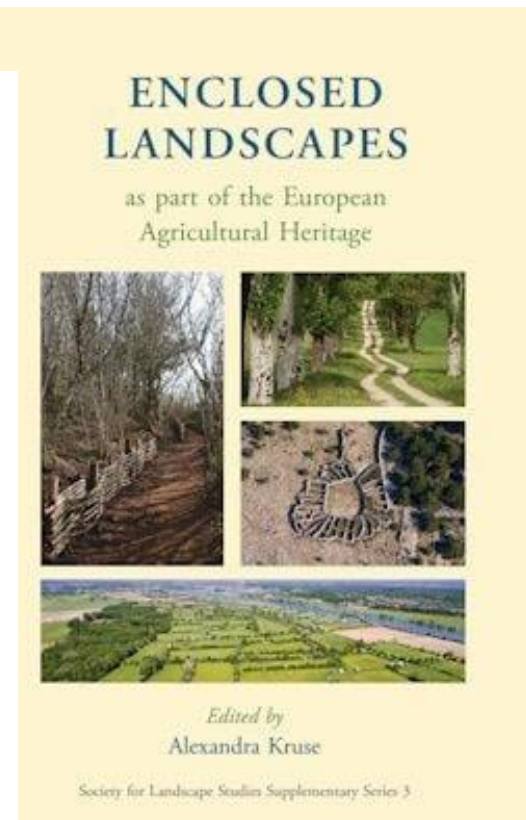
- **Typizácia poľnohospodárskej krajiny**
- **Zmeny a procesy v poľnohospodárskej krajine**
- **Ekologická významnosť krajiny**
- **Ekosystémové služby**
- **Spoločná poľnohospodárska politika a jej vplyv na krajinu**
- **Tradične využívaná krajina /historické krajinné štruktúry/biokultúrna významnosť**
- **Biodiverzita poľnohospodárskej krajiny, územia s vysokou prírodnou hodnotou (HNV)**
- **Lúčne ekosystémy**
- **Dlhodobý ekologický výskum**
- **Využitie DPZ pre štúdium poľnohospodárskej krajiny**

Typizácia poľnohospodárskej krajiny

EUCALAND a typizácia poľnohospodárskej krajiny Európy

- **Sme členom siete EUCALAND**, ktorá bola vytvorená po projekte riešenom v r. 2007-2009, v rámci 5 RP
- **každoročne organizovanie seminárov** venovaných typom poľnohospodárskej krajiny (2023: Firescapes, 2022: Reclamation landscapes; 2019: Scattered settlement landscapes; 2018: Orchard landscapes; 2017: Hay landscapes; 2015: Terraced landscapes, 2014: Enclosed landscapes, 2013: Water meadows, 2012: Wooded grasslands)
- výstupom sú **spoločné publikácie** o jednotlivých typoch PK

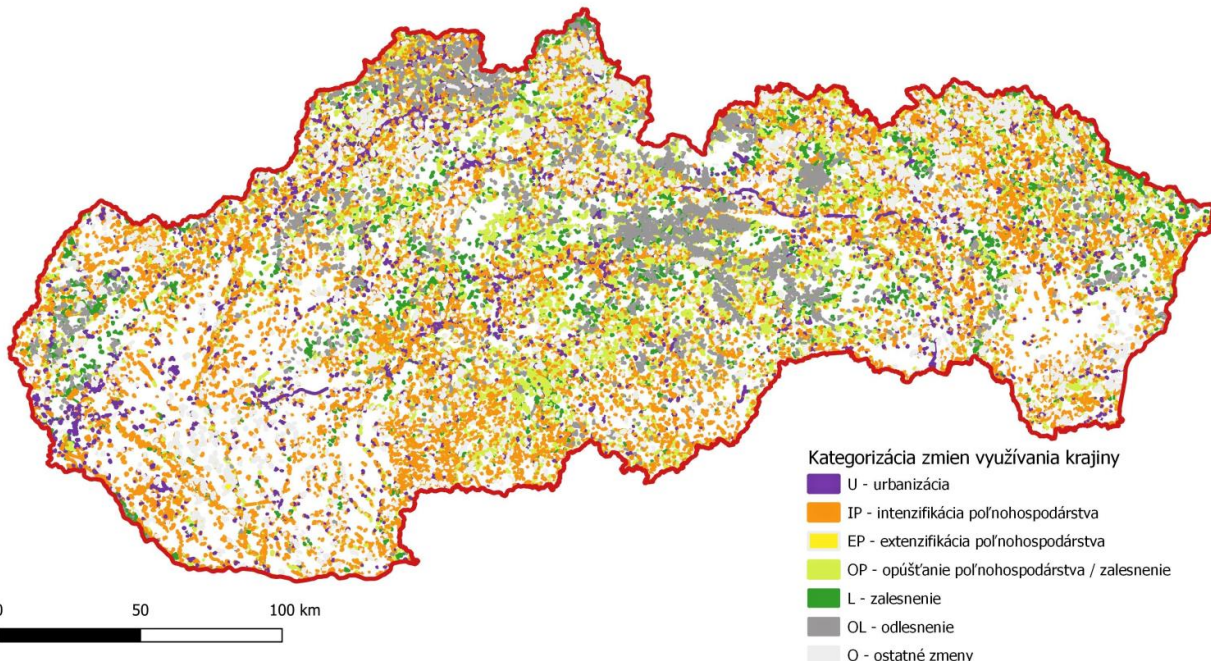

Zmeny a procesy v poľnohospodárskej krajine

Projekt APVV Demetra - „Hodnotenie novodobých zmien a vývojových trendov poľnohospodárskej krajiny Slovenska“

Cieľ: zhodnotiť rozsah a priestorové rozmiestnenie novodobých zmien využívania poľnohospodárskej krajiny Slovenska, ich trendov a dopadov na plnenie hlavných funkcií poľnohospodárskej krajiny a od nich závislých ekosystémových služieb.

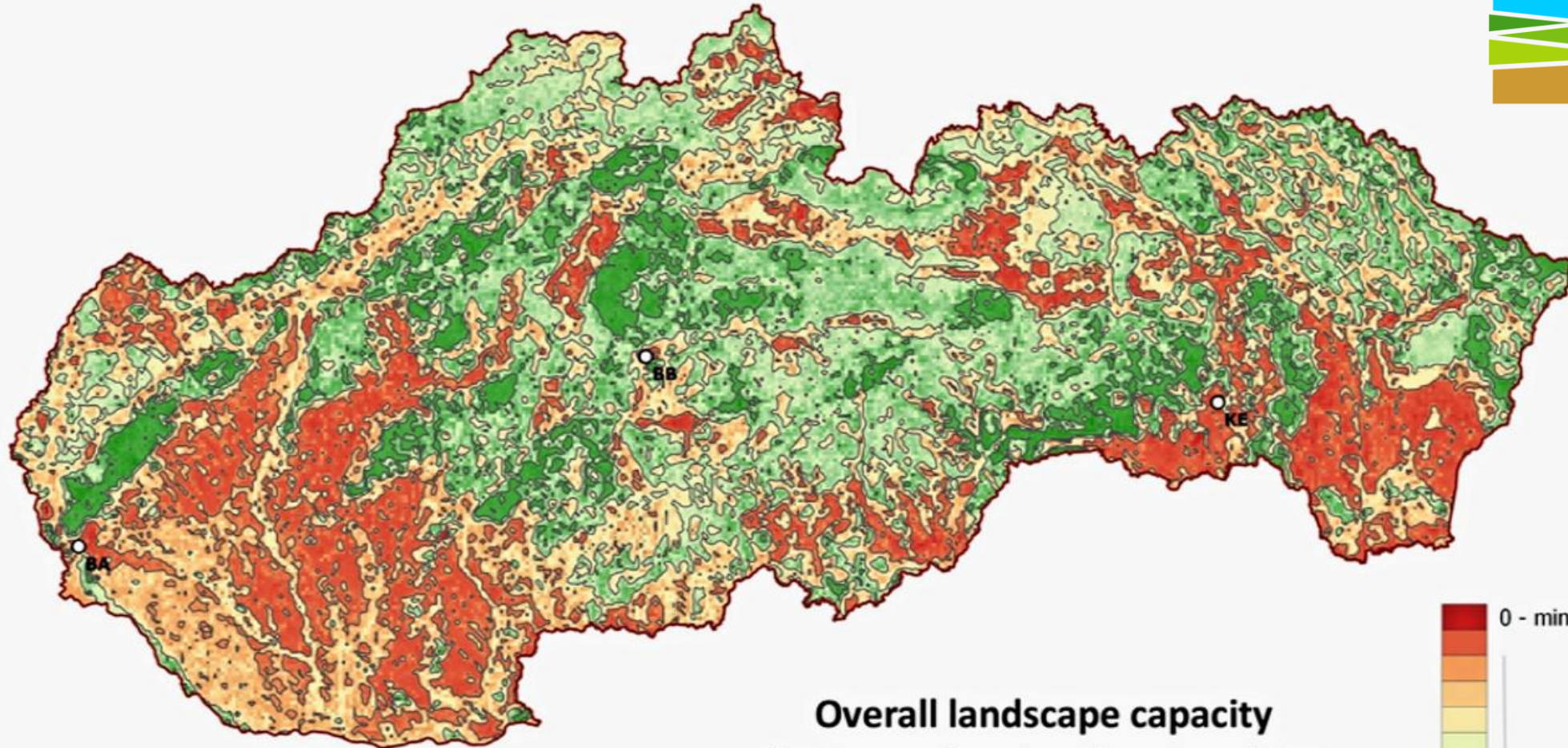

Ekosystémové služby

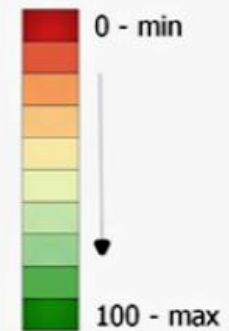
DEMETRA

Hodnotenie novodobých zmien
a vývojových trendov
poľnohospodárskej krajiny Slovenska

**Overall landscape capacity
for ecosystem services provision**

25 0 25 50 km

isolines of 20th percentile

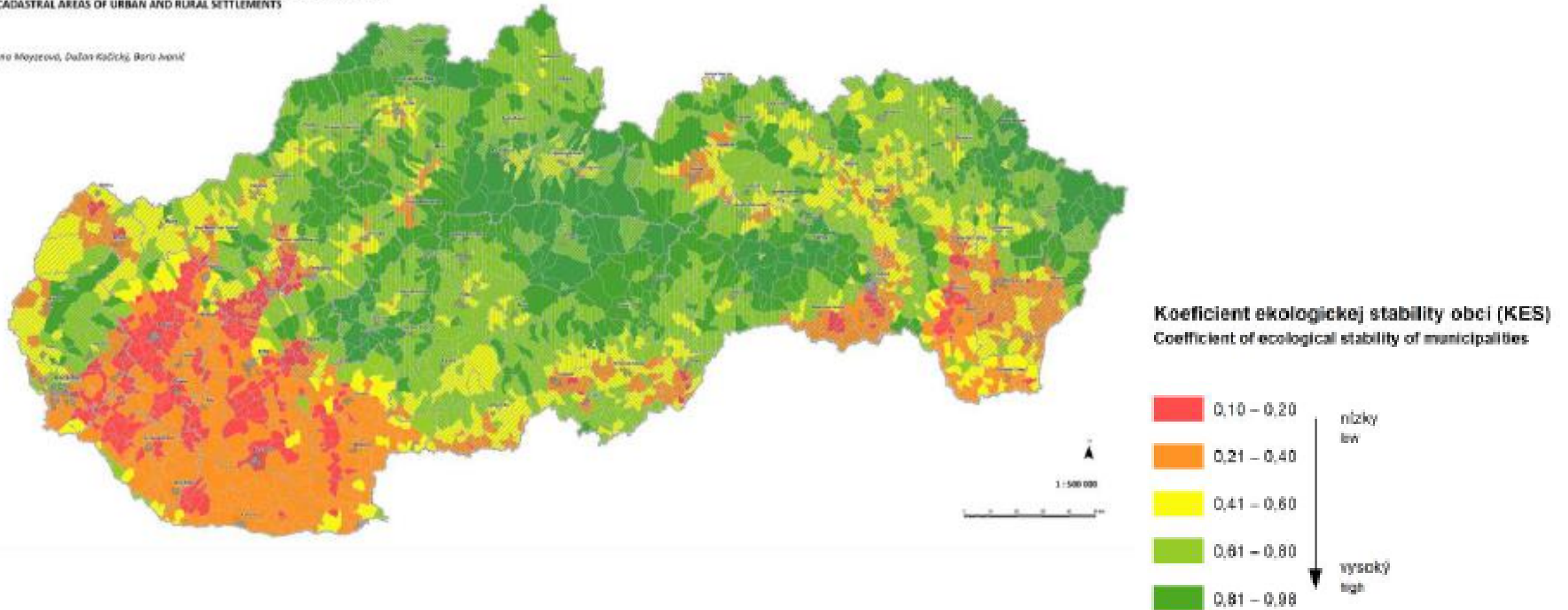

Ekologická významnosť krajiny

Mapa 3: Ekologická kvalita okresov podľa štruktúry využitia katastrálnych území mestských a vidieckych sídel

ECOLOGICAL QUALITY OF DISTRICTS ACCORDING TO THE UTILIZATION STRUCTURE OF CADASTRAL AREAS OF URBAN AND RURAL SETTLEMENTS

Milena Moysesová, Dušan Rašický, Boris Avoník

Spoločná poľnohospodárska politika a jej vplyv na krajinu

- Ex-ante a ex-post hodnotenie Programu rozvoja vidieka SR
- SEA Strategický plán Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) 2023 – 2027

Vybrané ekologické intervencie (najvyššie alokácie)

Kategória	Názov intervencie	Kód	EUR
Ekoschémy	Celofarmová eko-schéma	31.1.	513,007,780
	Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov	31.2	46,152,086
ENVCLIM	Ekologické poľnohospodárstvo	70.04	179,834,000
	Precízne hnojenie orných pôd - ochrana vodných zdrojov	70.05	25,179,250
	Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch	70.06	63,951,007
	Ochrana a zachovanie biodiverzity	70.07	99,792,610
	Podpora dobrých životných podmienok zvierat	70.11	232,050,000
INVEST	Projekty pozemkových úprav	73.17	50,000,000
	Prvky zelenej a modrej infraštruktúry	73.18	40,000,000

Spoločná poľnohospodárska politika a jej vplyv na krajinu

Projekty v návrhu

„(Ne)súladi agro-ekologických intervencií a lokálnych socio-ekologických podmienok krajiny Slovenska“ (APVV, v návrhu)

Cieľ: vyhodnotiť vhodnosť súčasného nastavenia agro-ekologických intervencií SPP vo vybraných typoch krajiny vzhľadom na prechod na udržateľné poľnohospodárstvo

Projekt „Diverzita, krajinné prvky a optimalizácia poľnohospodárskych blokov intenzívnej a extenzívnej krajiny Slovenska “ (VEGA, v návrhu)

Cieľ: lepšie vedecké poznanie vplyvu krajinno-ekologických parametrov na druhovú a ekosystémovú diverzitu poľnohospodárskej krajiny, jej manažment a zmeny.

CLIMATE+ (Plán obnovy, v návrhu)

Vplyv nových opatrení SPP na štruktúru krajiny a biodiverzitu v kontexte klimatickej zmeny. Celofarmová eko-schéma, ekopásky, ekologické poľnohospodárstvo, zelená a modrá architektúra, neproduktívne plochy

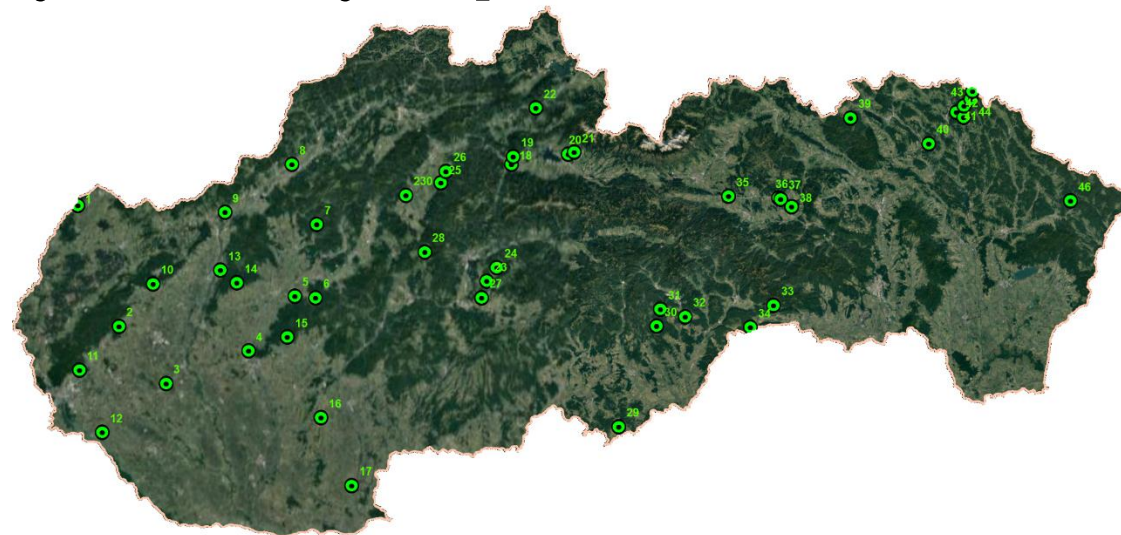
Tradične využívaná krajina /biokultúrna významnosť

Projekt „Výskum špecifických prvkov biokultúrnej krajiny na Slovensku“

- Vega projekt: RNDr. Dobrovodská Marta, PhD.
- Typizácia biokultúrnej krajiny
- rozvoj metodiky interdisciplinárneho výskumu prepojenia biotických a sociálno-kultúrnych prvkov pomocou indikátorov biotickej a kultúrnej diverzity v hodnotných biokultúrnych systémoch na území Slovenska.

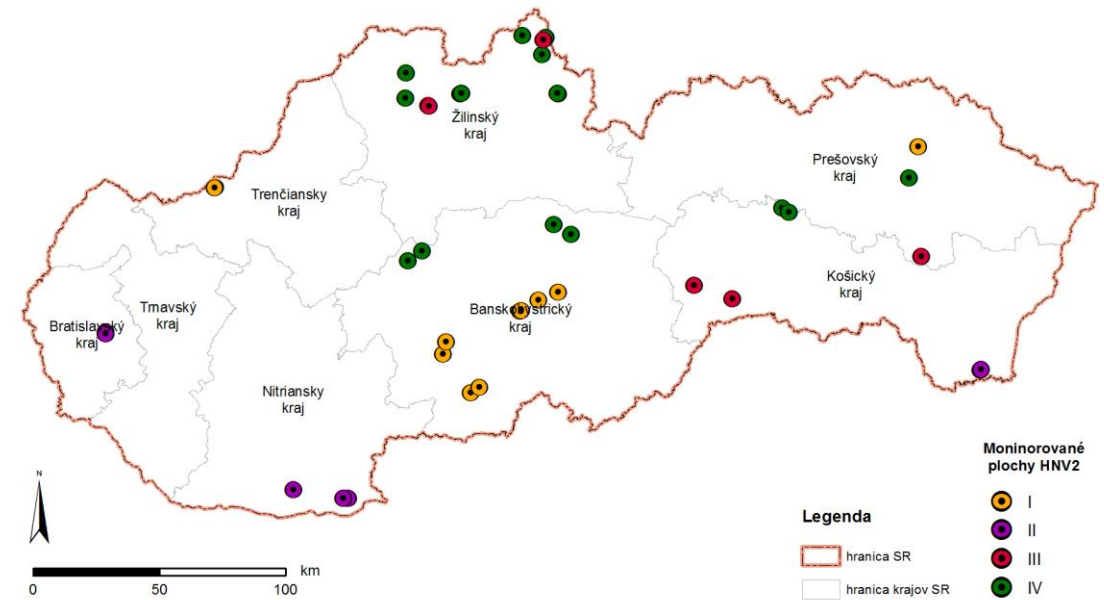
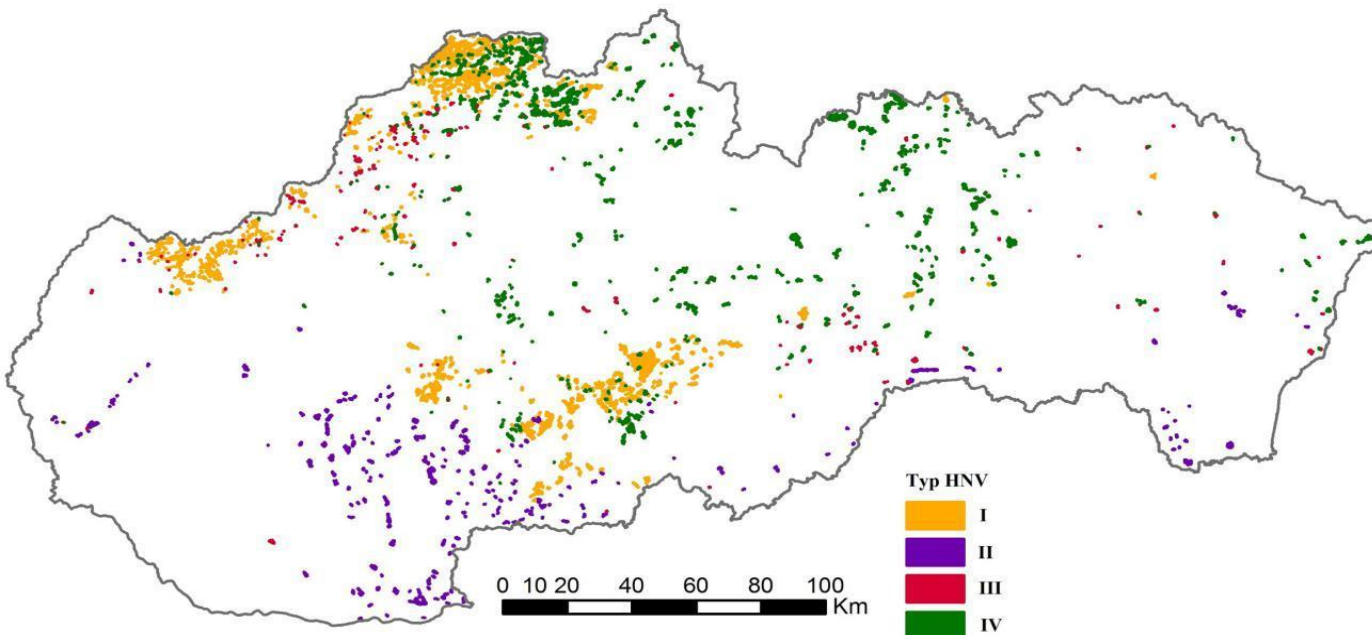

Biokultúrne hodnoty sakrálnych pamiatok vo vidieckej krajine

Územia s vysokou prírodnou hodnotou (HNV)

- I. Územia s vysokou prírodnou hodnotou rozptýleného osídlenia
- II. Vinohradnícke územia s vysokou prírodnou hodnotou
- III. Oráčinovo-lúčno-pasienkovo-sadové územia s vysokou prírodnou hodnotou
- IV. Oráčinovo-lúčno-pasienkové územia s vysokou prírodnou hodnotou

Monitoring HNV2

Dlhodobý ekologický výskum (LTER)

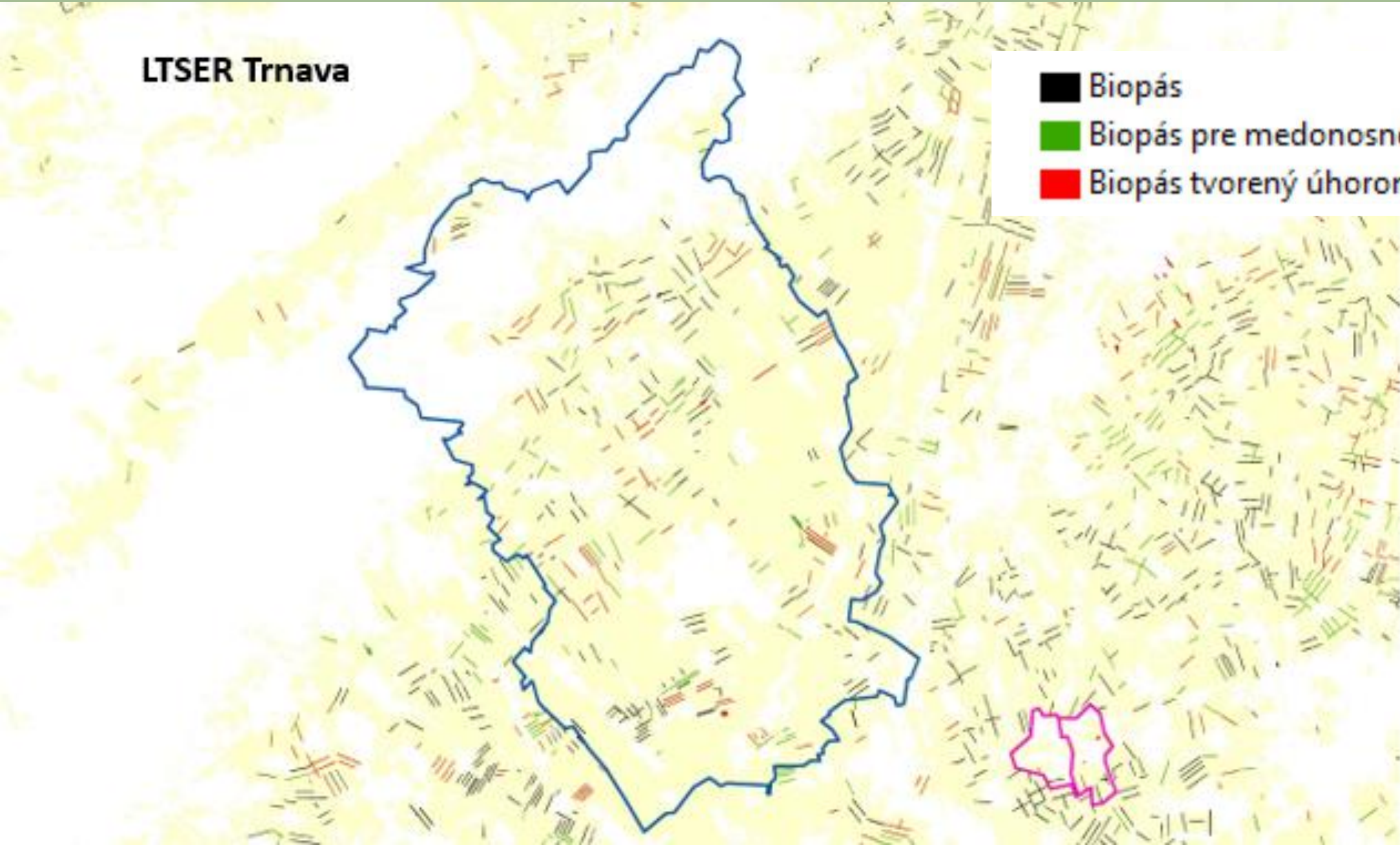
Témy v intenzívne využívannej poľnohospodárskej krajine:

- Väčšia **hlbka** socio-ekologického výskumu na vybraných lokalitách, viac indikátorov
- Detailné **mapovanie plodín**
- Dlhodobá a pravidelná komunikácia so stakeholdermi (najmä farmári, ale aj iní) –
- Vplyv znečistenia ŽP **chemizáciou** v poľnohospodárskej krajine
- vplyv parametrov krajiny a poľn. opatrení na biodiverzitu (veľkosť plôch, neprodukčné prvky, typ manažmentu a pod.) – najmä vzhľadom na zmeny v CAP 2023-2027
- **Indikačné druhy a skupiny** pre biodiverzitu
- Väčší dôraz na **ekonomiku fariem**, tiež hlbšia analýza o možnosti/nemožnosti implementovať ekoschémy a iné agro-enviro intervencie
- Koprodukcija výskumu so stakeholdermi – **živé laboratóriá** (ponuka výsledkov pre farmu)

Dlhodobý ekologický výskum (LTER)

LTSER Trnava

- Biopás
- Biopás pre medonosné plodiny
- Biopás tvorený úhorom s porastom

Využitie DPZ pre štúdium poľnohospodárskej krajiny

Sentinel II, Sentinel I

HRL High Resolution Layers: Water and Wetness; Small Woody Features

Interreg SK-CZ projekt „Poľné mokrade v čase klimatickej zmeny“ :

Slovenská ornitologická spoločnosť, Česká spoločnosť ornitologická, Masarykova univerzita, ÚKE SAV

Využitie DPZ pre štúdium poľnohospodárskej krajiny

Habitat pilot, summary

Biodiversa+ 2.6.7 Habitat pilot

The Habitat pilot aims to

- **assess the current methods** (focus on Remote Sensing) for mapping and monitoring grassland and wetland habitats across Europe.
- Its primary objectives include **evaluating the effectiveness of these methods** under diverse environmental conditions and
- develop approaches to **establish a harmonised habitat monitoring system** that can be universally applied within and across different scales.
- Specifically, the pilot focuses on **exploring various remote sensing tools**, while also utilizing in-situ data from designated grassland and wetland study sites as validation and (possibly) training references.

Method
assessment

Testing and
evaluation

Harmonisation

Upscaling!?

Využitie DPZ pre štúdium poľnohospodárskej krajiny

EU Grassland Watch

The EU Grassland Watch provides access to a mapping service and a time series graphs of key indicators for selected grass-dominated Natura 2000 sites. It allows the wealth of information that can be derived from satellite Earth Observation to be accessible and understandable to the end user.

Grassland type

- Dry grasslands
- Mesic grasslands
- Wet and seasonally wet grasslands
- Alpine and sub-alpine grasslands
- Inland salt steppes
- Sparsely wooded grasslands

Grassland management

- Non-managed (natural)
- Intensively used
- Extensively used

Projekty

- Zmeny krajinnej diverzity a biodiverzity horských a vysokohorských oblastí Západných Karpát
- Výskum špecifických prvkov biokultúrnej krajiny na Slovensku (VEGA)
- Vývoj pôdnych vlastností a vegetácie na bývalej poľnohospodárskej pôde (VEGA)
- Diverzita lúčnych a pasienkových biotopov Slovenska po dvoch dekádach v Európskej únii
- Hodnotenie novodobých zmien a vývojových trendov poľnohospodárskej krajiny Slovenska (Demetra) - APVV
- URANOS - Údajová a vedomostná podpora pre systémy rozhodovania a strategického plánovania v oblasti adaptácie poľnohospodárskej krajiny na klimatické zmeny a minimalizáciu degradácie poľnohospodárskych pôd
- Ex-ante hodnotenie a SEA pre Strategický plán Spoločnej poľnohospodár. politiky 2021-2027
- Riešenia pre klimaticky vhodné poľnohospodárstvo v suchých stepných oblastiach Ruska (ERaNet)
- Kvantifikácia nefotosyntetickej vegetácie z budúcej misie Copernicus Hyperspectral Imaging Mission for the Environment (ESA)
- Identifikácia výnosových zón na poľnohospodárskych pozemkoch s využitím satelitných údajov (ESA)

Ďakujem za pozornosť